

TÂNĂRA GENERAȚIE DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN PROCESUL DE TRANZIȚIE

Dr. ANA PASCARU

Institutul de Filozofie, Sociologie și Drept al A.S. a R.M

Pomind de la dezideratul că, schimbările aduc cu sine o multitudine de necunoscute, atât după modul desfășurării lor, cât și după rezultatele care se pot obține în final, voi încerca analiza influenței lor asupra generației tinere. Importanța cercetării vine, în primul rând, de la faptul că o societate care își dorește un viitor, ea îl construiește continuu. Iar atitudinea pentru cei tineri rămâne și în continuare un compartiment esențial, oricare ar fi sistemele de orânduire sau partidele de guvernământ. Deoarece, puterea obținută este mai mult un miracol și adesea programele de guvernare contravin valorilor pe care societatea se bazează pentru perpetuare, ceea ce și facilitează până la urmă răsturnarea deținătorilor de putere.

În această ordine de idei caracterul transformărilor în condițiile societăților posttotalitare deseori contravin legilor obiective de dezvoltare, în speța celor economice¹. De aici și acele deficiențe greu de explicat pentru specialiștii neinițiți pentru o atare realitate, aproape imposibil de prognozat. Imposibilitate ce, în fond, nu are mai nimic comun cu modul de pregătire a specialiștilor care de fapt constituie o altă problemă cu care se confruntă comunitățile date. Imposibilitatea de adaptare nu e altceva decât convalescența sistemului de odinioară cu întreaga gamă de activități ce s-a constituit pe parcursul unei jumătăți de secol care își descoperă inadecvat fațetele lui.

Evident, și modul de desfășurare a schimbărilor va fi inadecvat și își va pune amprenta sa asupra tuturor grupurilor sociale, indiferent de aspirațiile și gradul de implicare în diversele procese care se produc la nivel micro și macro-social. Multiplele asigurări ce s-au făcut și se mai întreprind, cum ar fi cadrul juridic ce asigură tuturor membrilor societății garanțiile necesare sunt dezmințite de realitate. Deoarece, pe lângă imperfecțiunea multor legi chemate să garanteze promisiunile făcute, mecanismele implementării lor sunt aproape totalmente neglijate, începând cu cei ce sunt datori să le supravegheze, cât și cu cei ce le aplică sau de multe ori le eludează. Iar respectarea și legalitatea în comportament până la urmă este cerută doar de la cetățenii de rând, care rămân și în continuare departe de repartizarea bunurilor materiale, deși ei sunt cei ce le produc.

¹ Moldova Suverană, 4 august, 1994.

Să vedem cum stau lucrurile în societatea moldavă la acest capitol, pentru ca odată cu specificul pe care îl are, asemenea altor comunități ce s-au dezis de sistemul totalitar, se fac vizibile și anumite stări de lucruri, anacronice, care în esență produc mult mai multe nedumeriri nu numai pentru lumea din afară ce ar dori să colaboreze cu noi. Mai grav, însă, se reflectă în interiorul societății, subminându-se viitorul cu toate încercările de a găsi de fiecare dată țapii ispășitori, vinovați de ceea ce s-a întâmplat și nicidecum adevărații responsabili.

Starea de incertitudine prin care trece societatea noastră este totalmente legată de tributul pe care economia ei, departe de a fi prosperă, în urma caracterului artificial impus de fostul imperiu, îl plătește pentru greșelile și omiterile comise de la 1990 încoace de noii veniți în vârful piramidei puterii. Tragismul situației existente întregește tendința ca tot membrii societății să plătească incompetența și iresponsabilitatea conducătorilor, de altfel ca și în timpurile nu prea îndepărtate. Căderea economiei în neantul crizei se încearcă a se atenua nu prin măsuri de reeșalonare și redimensionare a unităților economice, adoptarea unui Program coerent de refacere și transformări esențiale în economie. Accentul se pune mai mult pe menținerea cursului valutei naționale (cu ajutorul împrumuturilor din fondurile internaționale), dar fără investiții enorme în unitățile economice va deveni până la urmă și el falimentar. Deoarece, de acum s-a ajuns ca mai mult de 90% din populație să se afle sub nivelul sărăciei. Spre exemplu, la un coș de consum care în vara lui 1994 constituia 264 lei revine un salariu minimal de 18 lei și mediu de 65 lei. Remarcabil este faptul că și salariile atât de mizerabile sunt plătite o dată la două-trei luni. Or, în condițiile când membrii societății rămân dependenți de sistemul vechi de retribuire, datorită incompetenței profesionale de a schimba mentalitatea prin metode economice adecvate, aceștia sunt expuși unui adevărat genocid. De asemenea, metodele utilizate pentru împărțirea patrimoniului sărăcesc în continuare majoritatea membrilor societății.

Incontestabil, efectul dezastrului economic asupra mării majorități este mai mult decât un șoc, la care se refereau specialiștii, iar reflectarea acestor prejudicii asupra diferitelor grupuri are consecințe mult prea drastice, pentru că dificultățile sunt legate de incertitudinile perioadei în care se produc încontinuu turbulențe sociale. Incertitudini care, credem, se vor plăti cu destine și visuri nerealizate, care odată produse vor avea consecințe și pentru generațiile viitoare, degenerând și defavorizând societatea însăși. Și oricât s-ar spune că prin ceea ce suntem forțați să trecem e o inevitabilitate, nimeni încă nu și-a dat consimțământul că este de acord să plătească cu propriul destin. Alături de prea timidele încercări de a întreprinde unele schimbări radicale, în modul în care se produce tranziția, în țările posttotalitare ea este percepută contradictoriu și cunoscută destul de puțin. Pentru că tranziția nu s-a efectuat în atare condiții în nici una din țările ce au atins un anumit nivel de prosperitate, iar aceste țări sunt pregătite să asiste efectiv țările ce trec la economia de piață. Deoarece ceea ce se întreprinde de statele care decid soarta celor aflate în procesul de tranziție nu numai că se face selectiv, iar reacția lor la unele și aceleași evenimente ce au loc este departe

de a fi în conformitate cu principiile democratice pe care le propagă, apar noi elemente tensionale în cadrul acestora.

E cunoscut, că în atare situații, deloc ușoare, și alte societăți se confruntă cu un caracter mai mult sau mai puțin dictatorial, însă grupurile sociale asupra cărora s-au răsfrânt considerabil schimbările ce se produc au posibilitatea să beneficieze de anumite programe naționale. Programe care, fie și parțial, încearcă dezamorsarea conflictelor ce se pot declanșa în mod vertiginos și sunt în stare să frâneze și să aducă mari prejudicii procesului de transformări. Pe când în condițiile noastre această cale este susținută doar formal, în continuare se pune accent pe aprobarea de legi care după cum se știe în mare parte rămân în suspans, fără finalitate practică. Spre exemplu, încercarea de a convinge conducerea ministerului să adopte începând cu 1990 un program la scară națională a eșuat. Deoarece atât foștii conducători cât și cei actuali ai Departamentului în cauză consideră că soluția potrivită poate fi legea despre tineret, proiectele unei astfel de legi au fost pregătite atât în cadrul fostului minister cât și la departament, dar în fond situația nu s-a schimbat pentru că oricât de frumos și elogios ai constata în scris durerile și necesitățile grupului social pe care tinzi să-l ajuți, fără pași reali și siguri, doleanțele rămân abstracte. Or, ce rost are o lege, care, ca și altele, nu este implementată, deși vizează cel mai vulnerabil grup cum sunt cei tineri². Ca urmare a analizei întreprinse asupra proiectelor respective mai cu seamă în ultimul („*Cu privire la bazele politicii de Stat în problemele tineretului*”) am constatat că este vorba mai degrabă de un program de activitate al instituției cu unele încercări de a legifera activitatea sa în articolele respective și nicidecum de un real ajutor de care duc lipsă atât de mult tinerii.

Inexistența și vădita nedorință de a încuraja constituirea păturii sau clasei de mijloc reale și nu improvizate nu asigură dinamismul economic, care-i este specific, salvagardarea mai multor destine inclusiv și a celor tinere, prin implicarea lor în activități diverse. Or, prin tendința de blocare a constituirii clasei de mijloc se menține în continuare instabilitatea organismului social, de pe urma căreia vor beneficia cei ce peste noapte au devenit multimilionari. După cum este bine cunoscut, clasei de mijloc îi revine misiunea deloc ușoară întru menținerea echilibrului în continuare. Cât privește blocajul, la care ea este supusă în societatea noastră, vizează escamotarea condițiilor în care s-au propus acumulările de capital, incompetența și nonprofesionalismul în utilizarea investițiilor internaționale în economia națională. Altfel ar fi fost posibil ca lucrătorii angajați în organele administrative, în speță din ministerele: economiei, finanțelor și celui bancar, să beneficieze de cele mai ridicate salarii, când nivelul producției scade, iar declinul economiei nici nu a fost stopat. Conform datelor furnizate de ministerul economiei în prima jumătate a anului 1994 cota salariilor, în ministerele vizate anterior, a fost cea mai înaltă, de 262,5 lei.

În situația impusă de multiplele imperfecțiuni ale timpului, generația tânără nu arareori este silită să întreprindă pași care nicidecum nu-i va ajuta să-și realizeze propriile aspirații. Și dacă cei ce cât de cât dispun de ceva capital inte-

² „Generația”, 2-9 noiembrie, 1994.

lectual, obținut în urma studiilor în cadrul sistemului de învățământ, cu timpul le vor găsi o aplicare fie și decentă pentru început, dar fără surse financiare, vor fi adesea marginalizați. Maladia mituitului, ce a luat proporții, constituie o adevărată dramă socială în ultimii ani, riscând să ne transforme într-un neam ce își devastează propriul său capital intelectual. În acest context e cazul să constatăm că unii reprezentanți ai generației tinere, întâmplător sau intenționat, ajunși în centrele universitare din România nu recurg la acumularea de cunoștințe cât mai adecvate drept mod de afirmare ci aleg utilizarea limbii ruse, limbă care ne-a fost impusă cu forța pentru a ne lipsi și a ne face să uităm de rădăcinile noastre. Acest fenomen a produs și produce multe dubii și se impune să fie discutat direct și fără ocolișuri.

Devalorizarea capitalului intelectual se produce nu numai în urma imperfecțiunii cadrului de testare a cunoștințelor, ci și datorită lipsei cadrului juridic respectiv care să reglementeze capacitățile și dorința de a-și continua studiile cu plată, beneficiind de diverse forme de credite, conturi bancare, unități economice disponibile în această privință. Desigur cu câteva facilități atât pentru beneficiari, cât și pentru cei ce operează asemenea oferte, nu și fără o returnare a împrumutului din partea celor ce au beneficiat de el. Astfel sumele fabuloase care sunt decontate astăzi în buzunarele multiplilor afaceriști prin mituire ar fi utilizate într-un mod mult mai onest. Nesoluționarea cât mai curând a acestei grave erori sociale, ce duce în sine amenințări mult prea stringente, se poate solda cu mari discrepante între părinți și copii. Între părinții ce nu dispun de sumele fantastice de a mitui și copiii ce nu vor înțelege propriii lor părinți care au muncit intens și cinstit, cultivând în ei respectul muncii, dar în fond nu s-au ales cu mai nimic, odată ce nu pot achita sumele respective. Gravitatea unei atare discrepante este legată și de acea înstrăinare care se produce între copii și părinți la capitolul transmiterii și continuității valorilor pe care încercăm să le readucem în societate.

Odată declanșat, declinul economic continuă să ducă la stoparea activității de producție a multor unități de stat, dar și particulare, care în consecință duc la restructurarea și reducerea locurilor de muncă. Iar lipsa inițiativei de schimbare a stării existente, atât la nivelul conducerii întreprinderilor, ce până mai ieri de bine de rău păstrau aria de activitate a angajaților săi, cât și a celor particulare, determină restrângerea activității, care datorită faptului că:

1. Majoritatea covârșitoare a conducătorilor de mari și bine dotate întreprinderi au fost în subordonarea complexului militar industrial și aveau la conducere specialiști invitați din afara republicii. O atare situație persistă și la multe alte întreprinderi din diferite ramuri ale economiei. De fapt, acești manageri ai întreprinderilor, alolingvi fiind, au stat la baza boicotării revenirii limbii noastre la ea acasă, iar mai târziu la căderea cabinetelor de miniștri ce au încercat să schimbe nu numai numărul de alogeni în conducerea economiei ci și revenirea economiei la o realitate normală, cu întreprinderi dintre cele mai diverse, dar și cu specialiști care doresc prosperitatea unei comunități unde s-au stabilit cu traiul. Tot în acest context e cazul să mai adaug că, prin concursul multora din

alolingvi, au fost finanțate și echipate bandele de mercenari în stânga Nistrului veniți de aiurea, ce s-a soldat cu federalizarea republicii.

2. Dezinteresul față de starea deplorabilă a unităților economice a rezultat și prin erorile comise în urma adoptării cadrului legislativ. Spre exemplu, adoptarea legii referitoare la impozite prin care, în loc de 30–35% ca în toată lumea, rata impozitului la noi s-a ridicat până la 45%, și nu s-a ținut cont de privilegiile de care ar putea beneficia unitățile ce ar angaja tineri sau alte grupuri marginale.

3. În lipsa unui program al reformelor, de fiecare dată executivul *volens-nolens* transformă dezbaterile în incursiuni politice. Drept argumente sunt folosite afirmațiile că toate greutățile cu care ne confruntăm sunt legate în mare parte de ruperea legăturilor cu statele din fosta Uniune. Logic apare întrebarea, *cine poartă vina în tot ce se întâmplă și în celelalte state?* Cine a împiedicat guvernul să repartizeze judicios combustibilul oferit de guvernul României producătorilor pentru a nu se pomeni cu roada recoltei sub zăpada timpurie a anului 1993, la fel și combustibilul din Elveția, S.U.A. etc.?

4. Comportamentul nestingherit de care se dă dovadă la toate nivelurile este și un rezultat al discordanțelor care s-au agravat în cadrul forțelor democratice venite în parlament și guvern în 1990. O parte considerabilă din vină ține și de modul în care s-a lucrat, prin greșeli de ordin tactic făcute, dar poate mai mult strategic, puterea a favorizat, în urma alegerilor din martie 1994, creșterea procentului agrarienilor și interfrontului cu 74% în parlament și reducerea considerabilă a procentului forțelor democratice în comparație cu cel precedent. Constituind o slabă opoziție ce nu se va putea opune hotărârilor ce se vor adopta de noua majoritate, doar boicotând votările nu se obțin prea multe. Drept confirmare, adoptarea noii constituții prin care revenim la limba inexistentă — limba moldovenească, federalizarea mascată a republicii și nesiguranța frontierelor.

Evident, că situația în cauză este departe de a fi în stare să pună la dispoziția celor ce țin a se angaja facilități cât de cât. Deoarece în urma scăderii producției se restrânge și numărul de locuri, iar de aici derivă și o sporire considerabilă a concurenței, eliberați din funcție sunt în primul rând acei ce nu sunt pe placul administrației, indiferent de nivelul profesional. Nonconformiști și maximaliști, cu mai puțină experiență în domeniul pe care îl profesază, desigur că tinerii sunt în mare parte cei ce rămân fără lucru. Conform datelor statistice spre finele anului 1994, tinerii în vârstă de la 16–30 ani constituiau 50% din numărul total al șomerilor înregistrați la oficiile de resort, în realitate numărul lor fiind de 3–4 ori mai mare. Dintre aceștia peste 80% sunt tineri de până la 25 ani, care au primit diplomă de specialiști și cea de șomer în urma absolvirii școlilor de cultură generală, profesionale, colegiilor și instituțiilor superioare de învățământ. Această stare impune tinerilor să-și caute alte căi pentru a supraviețui, nu întotdeauna în conformitate cu legislația în vigoare.

În acest context, una din căi rămâne implicarea celor tineri în afaceri deloc ușoare nu numai din considerente de necunoaștere a actelor delincvente, contra-

venționale. E vorba și de implementarea în conștiința lor a ideii că nu prin muncă asiduă se obține o bunăstare normală, ci în urma efectuării unor șmecherii, indiferent de mediu. O analiză mai amplă la acest capitol, întreprinsă grație colaboratorilor de la Ministerul de interne, oferă un tablou destul de sinistru asupra viitorului nu numai al reprezentanților generației tinere, dar și a întregii comunități. Deoarece neangajarea sau lipsa modalităților de a se realiza pe sine însuși duce la o implicare masivă a celor tineri în comiterea fraudelor, a actelor deviante etc. Spre exemplu, dacă în 1992 au fost comise pe parcursul întregului an 15 946 crime, în 1994 numai timp de 9 luni cifra în cauză a ajuns la 13 024, iar comparativ cu aceeași perioadă (9 luni) a anului 1993 a crescut cu aproximativ 1 500. Implicarea tinerilor în contravenții sociale diferă, conform supozițiilor făcute anterior. În corelare cu influența factorilor externi atât lipsa unei imunități veritabile la o atare vârstă, cât și imposibilitatea de a realiza pe căi legale surse de existență, au dus la o creștere de până la 70% a contravențiilor. Din numărul total de crime săvârșite, începând cu 1992, cu aproximație de până la 5 000 în fiecare an au autori tineri în vârstă de 18–24 ani. Dintre care aproape 500 sunt cu antecedente penale, până la 3 000 cei ce nu au loc de muncă și nu urmează studii, și în jur de 1 500 au săvârșit crime în grup de o ferocitate greu de imaginat. Or, înțelegerea autoafirmării prin omiterea valorii muncii ca factor determinant și unic pentru fiecare om ne poate oferi surpriza unor „mutanți” pentru care nu a mai rămas nimic sacru. Garantându-le sume fabuloase în cadrul diverselor grupări politice, apolitice și criminale ce se află în umbră, tinerii vor fi disponibili să participe la actele criminale comandate de cei ce plătesc, la diversele acte de destabilizare a situației cu subtilități din cele mai neaște: de la cele economice până la înscenările de revoltă în rândurile populației, răsturnări de guverne, etc.

Marginalizați de societate și pierzând speranța într-un viitor cât de cât prosper legat de propriile capacități și aspirații, unii din tineri cad pradă propunerilor dubioase de a obține venituri fabuloase, uitând că își pun în pericol cea mai înaltă valoare — viața. Datorită unei transparențe, fie și relative, în ultimii ani, ne-am pomenit cu o creștere a numărului celor ce își pun capăt propriei vieți. Motivația la momentul alegerii sinuciderii diferă de la caz la caz. Cert rămânând a fi totuși sentimentul că nimănui nu-i pasă de tine. Deoarece oricât de mult am dori să considerăm că omul singur își făurește destinul, venind cu toții și cei mai în vârstă și cei mai tineri dintr-o societate paternalistă ni s-a inoculat ideea că ea are în grijă soarta fiecăruia din membrii săi.

Un alt domeniu în care își căutau refugiu tinerii, în ciuda stavilelor cei sunt impuse, se referă la prostituție sub aspecte din cele mai neașteptate. Spre exemplu, în cazul unor tineri ce doresc să se căsătorească, viitorul soț propune viitoarei sale partenere de viață să deservească un timp alți bărbați-clienți cu scopul de a-și acumula ceva finanțe pentru a pune la punct viitoarea lor căsnicie. Sau unele tinere, care de curând au trecut pragul adolescenței, văzând că părinții nu sunt în stare să le asigure condiții similare celor din anturajul lor acceptă calea unor grupări neformale, în lipsa altor posibilități mai oneste de a-și petrece

timpul liber. Pradă unor proxeneți ce le fac promisiuni tentante pleacă în calitate de manechin, dansatoare peste hotare unde sunt obligate să practice prostituția, cu speranța de a obține câștiguri mari rapid și ușor. În realitate, consecințele unui atare mod de viață, tot mai frecvent, se soldează cu o îmbolnăvire de SIDA. Dar transmiterea virusului afectează și viitorii lor copii. Până în prezent numărul celor depistați ca fiind infectați cu *HIV* la noi este de 33 de persoane, dintre care 20 cetățeni străini ce au fost expulzați, în baza legislației în vigoare și 13 care sunt în evidență. În conformitate cu practica internațională calculele se fac 1×10 , adică cifra 13 se înmulțește cu 10 și în total obținem un număr de 130 de persoane afectate, cu supoziția că cei 20 de străini nu au avut posibilitatea să-și facă parteneri localnici. Nu mai puțin îngrijorătoare este și situația purtătorilor de boli venerice. Cât privește numărul narcomanilor, toxicomanilor în ultimii ani a crescut considerabil, ajungând la un indice de 70%³. Drept centre de plasare și reședință a acestor grupuri sunt, după cum susțin specialiștii, orașele Chișinău și Bălți. În baza analizei efectuate de Centrul republican de narcologie 90% dintre consumatori de droguri și substanțe toxice nu sunt angajați în nici un fel de activități legale, iar procurarea acestor substanțe necesită sume fabuloase, pe care mulți le obțin din lumea criminală. Astfel, se produce o nouă joncțiune în detrimentul atât al celui ce a pășit pe o atare cale, al celor ce vor avea de pățimit în urma lor, cât și al societății.

Lipsurile multiple, inclusiv a unui loc de muncă, fac problematică creșterea numărului familiilor tinere și a natalității. În baza informației existente, căsătoriile și divorțurile au atins aceeași cotă 50 la 50. Cât privește familiile de acum formate, sau în curs de constituire sunt expuse numeroaselor greutăți, situația lor rămânând critică, în primul rând, la capitolul procreație. Aici de mai mulți ani, dar mai cu seamă în ultima perioadă, s-au înregistrat până la 60% nașteri premature; la 50% nașteri revin 50% întreruperi de sarcină. Îngrijorător este și fenomenul depistării unui număr în ascendență a tinerelor gravide infectate de sifilis. Scăderea bruscă a nivelului de trai face problematică de asemenea educația și întreținerea membrilor în majoritatea covârșitoare a familiilor, mai ales a celor tinere. Alarmant este, totuși, nu atât indicele înalt de desfacere a căsătoriilor, cât consecințele după năruirea lor. În primul rând, copii lăsați fără sprijin și ocrotire, la voia întâmplării. Fiind întrebați când și-au văzut ultima oară părinții, unii din ei nici nu-și mai amintesc, alții premeditat fug din mediul familial, printre ei fiind și cei ce o fac în urma sărăciei la care au ajuns familiile lor. Viitorul acestor mici armate de copii flămânzi și înrăiți este sumbru și cu cele mai grave consecințe pentru ei, părinți și ansamblul societății. În ciuda declarației de aderare a Moldovei la Convenția prin care anul 1994 a fost declarat anul internațional al familiei de către ONU și s-a creat Comisia specială în acest domeniu, schimbări radicale în bugetul majorității familiilor nu prea s-au făcut simțite. Subnutriția viitoarelor mame se soldează în multe cazuri cu prunci ce se nasc cu diverse anomalii, iar datorită impactului ecologic, are loc scăderea natalității. Numai în 1994 s-au înregistrat cu 1000 de nou născuți mai puțin decât în anul precedent.

³ Informație parvenită de la Centrul Republican de Narcologie.

De asemenea s-a înregistrat și o creștere a deceselor infantile (copii până la vârsta de un an) numai în 1994 au crescut cu 54,5% mai mult, față de indicii din 1993. Iar numărul copiilor contaminați se explică prin cele 6 case de copii alienați și 40 de școli cu 50 mii elevi copii ai mamelor alcoolice (o femeie din cinci este alcoolică). Reducerea posibilităților părinților în asigurarea propriilor copii cu strictul necesar a dus la aceea că 10 000 dintre ei nu au mai pășit pragul școlii la începutul anului de studii 1994–1995, frecvența în școlile de cultură generală a scăzut și ca urmare a deficitului de combustibil pentru încălzirea localurilor respective. De cele mai multe ori argumentele părinților se referă la imposibilitatea de a-și îmbrăca și încălța copii, mai cu seamă în timpul iernii, și la faptul că trăiesc într-o societate ce desconsideră pe cei ce dispun de o pregătire calificată, printr-o salarizare extrem de modestă⁴.

Dezinteresul pentru destinul celor tineri contribuie și la creșterea numărului celor care posedă o pregătire profesională impecabilă abandonează studiile în speță în domeniile fundamentale, refugiindu-se în diferite structuri comerciale și de antreprenariat pentru a-și asigura cât de cât un trai decent. Cei mai norocoși, dar nu în toate cazurile și cei mai valoroși, sunt invitați să muncească peste hotarele republicii în centrele de cercetări din Europa și America. Subsiidiile care sunt alocate științei în urma imperfecțiunii legilor demult adoptate se distribuie, în primul rând, nu atât celor care muncesc, cât celor cu titluri înalte și conducerii administrative din instituțiile respective. În ultimii ani s-a făcut simțită și o scădere considerabilă a subsidiilor, care și ele se alocă, de cele mai multe ori, nu unor domenii de perspectivă, creând ostilitate în comportamentul social față de știință, de onestitatea cercetătorilor de bună credință și rezistența de care dau dovadă în a nu falsifica cercetările, în speță cele ce țin de domeniul științelor umanistice. Spre exemplu, reacția cercetătorilor față de campania de de-naționalizare și genocid al culturii, limbii, istoriei și în general a științei veritabile, prin mai multe luări de poziție, conturate în cuvântarea de la forumul „Casa noastră — Republica Moldova” din februarie 1994, a fost rigid interpretată la președinție. Cert, însă, rămâne faptul că, prin tot ce se întreprinde, de la omiterea expertizei făcute referitor la identitatea limbii și terminând cu neacceptarea profesionalismului, specialiștii capabili care cercetează și adoptă programe naționale și regionale întru salvagardarea stării actuale, sunt marginalizați, fapt ce duce în continuare la degenerarea mediului și așa fragil al oamenilor de știință, inclusiv la discontinuitatea generațiilor în multe domenii de perspectivă. Eforturile oamenilor din domeniile respective de a diagnostica și a face prognoze în diferite domenii sunt privite cu suspiciune, iar aceștia sunt sub diverse pretexte marginalizați, sau „eliberați” de la locul de muncă. O confirmare în acest context este atitudinea maladivă a diriguitorilor de la președinție față de cei câțiva savanți care au îndrăznit să spună lucrurilor pe nume ca la forumul enunțat anterior, soldat cu desființarea Institutului Național de Sociologie în iulie 1993 sau cu demiterea rectorului Academiei de Studii Economice în iulie 1994. Șirul nominalizărilor poate fi continuat, dar voi reaminti doar de „specta-

⁴ N. Dabija, *Sărăcia nu este o virtute* — Literatura și arta, 8 decembrie 1994, N 50.

colul” legat de expertiza cerută de Parlament Academiei de Științe asupra identității limbii de facto, avizul acesteia este bine cunoscut încă din 1989, dar cei ce decid nu se gândesc la responsabilitatea personală pe care fiecare din ei o poartă. Ferma convingere, bazată pe mentalitatea de odinioară, de a îndeplini ordinele sau doleanțele celor ce stau în umbră, tenacitatea de care dau dovadă în această privință e de nemiintâlnit. O singură întrebare devine stringentă: *Domnilor să fi ajuns atât de mult lipsiți de scrupule și să nu vă fie teamă de proprii nepoți ce vor veni după copiii voștri, blestemându-vă pentru ceea ce astăzi distrugeți cu o încredințare mai mare decât toți streinii care de atâta amar de vreme doresc să fim îndobitociți și dezrădăcinați?* Nutrind a ne vedea doar în urma plugului sau în coada sapei, să-și treacă privirile peste figurile noastre aplecate și nicidecum să fim cu frunțile ridicate. Urmașii vă vor judeca pentru că nu ați întreprins nimic care să stăvilească tributul ideologic respins de însăși viața și de care D-lor voastre le vine atât de greu să se despartă.

Reflectările ample de mai sus nu sunt nicidecum o exagerare, ci mai degrabă o realitate mult prea dură în care generația tânără încearcă să se afirme. Fiecare generație, cu sau fără vrerea noastră, se crede merită să reconstruiască lumea, contrar marginalizării care îi este impusă de tot ce se întâmplă în societate. Nu-i vina tinerei generații că multitudinea de schimbări impuse comunității coincide perioadei sale de afirmare. Pe umerii fragili ai generației tinere apasă o grea moștenire, ce nu se regăsește într-o comunitate prosperă. În condițiile noastre această generație tânără se alege cu greșelile, frica socială ce le-a fost inoculată de generațiile precedente, ea fiind moștenitoarea unei societăți corupte, în care grupuri de putere cu aptitudini mediocre și atitudini rapace ar putea distruge totul, iar inteligența este umilită cerându-i-se cu insistență să slujească ura și opresiunea⁵. Acestei noi generații îi revine greaua misiune de a fi ea însăși și de a încerca restaurarea demnității de a trăi decent, readucând în albia firescului transformările din întreaga societate. Altfel, societatea va continua să balanseze între trecut fără prezent, spre care se aspiră, dar în mod sigur fără un viitor prosper. Deoarece, oricât de seducătoare ar fi presupusele programe ale reformei, fără a ține cont de calitatea moștenirii și de modul în care se desfășoară procesul continuității, cât și cum să se transmită din generație în generație activitățile pozitive, ele nu pot prinde viață. Doar printr-un simplu ordin nu se scoate din uzul social al continuității acele obiceiuri care cu timpul s-au transformat în mentalități dubioase și frenatoare. Tineretul așteaptă ca societatea să-i ofere responsabilități pe măsură și o promovare pe criteriul competenței.

⁵ A. Camus. *Eseuri*, București, 1976.